

Kateřina
Tučková

Host

Bílá Voda

Kateřina
Tučková

Bílá Voda

Brno 2023

Kateřina
Tučková

Bílá Voda

© Kateřina Tučková, 2022
Illustrations © Jaromír 99, 2023
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2023
ISBN 978-80-275-1365-9

Události popisované na příštích stránkách se staly, staly jinak nebo se nestaly vůbec. Podobnost postav se skutečnými osobnostmi není náhodná, žádná z postav však není věrnou podobenkou svého předobrazu. Příběh si vyžádal úpravu či zjednodušení některých místních nebo historických reálií.

Tato kniha je román.

Dnes církev, ačkoli KLÍČE má, NEOTVÍRÁ, ale jen s nimi hrká jako žalářník na Mírově. To je strašná odpovědnost. Otevírat se musí i přes možné omyly, které z toho mohou vznikat.

† Felix Maria Davídek, biskup tajné církve

Ze zástupu pak vystoupila jedna starší řeholnice (úplně žlutá v obličejí), ukázala mi na volební vyhlášku a řekla, že v ní je psáno, že ten, kdo se zúčastní voleb a bude voliti kandidátku Národní fronty, dokáže, že souhlasí s nynějším režimem, a dodala: „A já s tímto režimem nesouhlasím a souhlasiti nebudu, dokud naše církev bude pronásledována, naše kostely a kaple zavírány, naši kněží dávání na těžkou práci do dolů, nám budou přikazována nucená bydliště a nebudeme volné, jako jsme byly dřív. Já se považuji za vězně.“

Situační zpráva okresního církevního tajemníka

Františka Maličkého o předvolební agitaci v internačním klášteře Bílá Voda, duben 1954 (Národní archiv Praha, fond SÚC, ka 53, ONV J1950-1956)

Prostě jsem to měla v sobě [...] a byl to On, kdo ke mně přiváděl všechny ty lidi.

Ludmila Javorová, katolický kněz

Nejdřív vnímá jen barvy.

Oslnivě bílá. Sluneční paprsky odrážející se od protější stěny bodají do očí tak neúprosně, že se jí v koutcích začínají sbírat slzy. Na levé skrání ucítí horkou vlhkou stopu — nepatrný pramének si razí cestu spleť jejích jemných vrásek, aby vzápětí stekl přes ušní lalůček do polštáře. Radši oči zase zavře.

Jindy zas temně modrá. Tma, kterou prostupuje studená zář měsíce nebo snad pouliční lampy, trýzní její oči méně. Přesto víčka zase pevně semkne. Pokolikáté už, neví.

Pak před ní však přece jen vystoupí obrysy malého pokoje — vidí hrany lůžka se svým bezvládným tělem překrytým dekou, prázdné bílé stěny, blankytnou jarní oblohu za oknem a pootevřené dveře.

„Ležte!“ přikazuje ženský hlas a naléhavé pípání vycházející z přístroje nad její hlavou jako by mu dávalo za pravdu. „A radši ještě spěte, všechno má svůj čas.“

Nakonec ji probudí hlad.

Je pozdní odpoledne, v pokoji už se šepí. Měkké světlo snesou její oči lépe. Rozhlíží se. Něco je jinak než předtím. Strohý řád spoře vybaveného nemocničního pokoje něco narušuje. Její pohled padne na stůl vedle lůžka.

Co ta váza? Co ty růže? Objemné rudé květy křičí svou přítomností do pustého ticha, zamořují pokoj těžkou sladkou vůní, která ji dráždí svou bezohlednou samozřejmostí, s níž opanovala prostor, nevyžádaným poselstvím o životě tam venku, o němž ona už nechce nic vědět.

Ty růže — nesnese je, ať jdou k čertu!

Máchne rukou a v příští chvíli leží stonky uprostřed ka-
luže vody, doširoka rámované uvolněnými okvětními lístky
a ostrými kusy střepů.

Z prstu si stáhne senzor, z hrudi strhne hadičky, bosé
chodidlo pomalu vyklouzne zpod příkrývky.

Mokrá podlaha studí.

Kolena jí vypovídají službu ještě dřív, než se postaví. S ti-
chým plesknutím se sesune k zemi.

Dlouhá nemocniční košile saje vodu, zmrzačené květiny
se jí kroutí kolem holých předloktí, mezi špičky prstů se jí
vpletou střepy. Ostré, pichlavé hroty už do oblého těla porce-
lánové vázy nikdo nescelí, roztržštěná na kusy je bezcenná,
stejně jako ona. Minulost je nevratná. Ona ale ví, jak jí unik-
nout.

„Položte to!“ rozlehne se najednou pokojem. „Okamžitě to
položte!“ opakuje už tlumeněji sestra, zatímco ji — bezvládné,
rozměklé tělo s nejistými, zmatenými pohyby — zvedá.

Střep, který jí pak vypáčí ze sevřené pěsti, po sobě zane-
chal rozšklebené rány. Necítí je, necítí nic, jako by ta krev,
která se sbíhá v rýhách její dlaně a v řetízku kapek padá na
zem, nebyla její. Opravdu je tak neschopná, že se nedovede
ani zabít?

„Tohle přece není řešení!“ říká s naléhavou výčitkou sestra.

Má tak povědomý obličej, hebkou snědou pokožku a hlu-
boké, teple hnědé oči — je možné, že by ji už někdy potkala?

Sestra Leně opatrně ošetřuje zranění, stahuje z ní mok-
rou košili, aby jí na odevzdané tělo natáhla čistou, a ukládá
ji zpátky na lůžko. Její prsty hbitě běhají po příkrývce, za-
souvají cípy pod matraci, míhají se kolem Leniny tváře, aby
jí urovnaly polštář. Přitom si nedbalým gestem odhodí na
záda dlouhé tmavé vlasy stažené nad čelem zlatavou stuhou
a Leně se před obličejem mihne jmenovka, kterou má připev-
něnou na klopě zdravotnického stejnokroje — Marie.

„A co je řešení, Marie?“ zachroptí tiše.

Hbité prsty se zastaví, Marie k ní zdvihne tvář. Není tak mladá, jak se Leně na první pohled zdálo. Možná je jen o něco starší než ona, čelo jí také brázdí jemné vrásky a v očích se zrcadlí zkušenost. Kdyby jí ještě stálo za to žít, kdyby nevyprahla na troud, určitě by doufala v životadárnost Mariiných slov. Teď však na její odpověď nečeká — ostatně ví, jak by zněla. O hojivé síle času už slyšela tisíckrát.

Marie si ji ale chvíli zkoumavě prohlíží a pak, jako by to už měla dávno promyšlené, s klidnou jistotou odpoví: „Bílá Voda.“

Do toho místa vede jediná cesta. Plazí se přímo na sever, pod příkrými svahy pohraničních hor, mezi strmými vykles-těnými pasekami a zvlněnými poli, aby za posledním hřebe-nem masivu, jen pár metrů od česko-polské hranice, skončila smyčkou, na níž se točí autobus. Poslední půlhodinu v něm jela sama.

„Do kláštera, nebo do blázince?“ pokusil se s ní žertovat obtloustlý řidič, pomrkávající na ni do zpětného zrcátka. Přes velké sluneční brýle ho pozorovala mlčky, bez jediného hnutí brvy tak dlouho, až úsměv z jeho tváře zmizel. Po zby-tek cesty ji pak už jen kontroloval krátkými nervózními po-hledy.

„Tady je klášter. Do léčebny musíte tamtudy, kolem hřbi-tova, pořád dál až k lesu,“ řekl odměřeně, když vystupovala.

Sotva se pak podrážky jejích tenisek dotkly bělovodské půdy, dveře se za ní se syčením zavřely, řidič spěšně zařadil a autobus odjel. Lena se ocitla na konci cesty, a jako by ta smyčka byla oprátkou, zůstala na ní viset, sama na konci světa, kam příští autobus zajede až nazítří.

Na sklonku květnového odpoledne byla náves lidu-prázdná. V půli ji protínal potok osázený alejí rozložitých lip a jejich šumění jen umocňovalo nezvyklé ticho. Jediné známky života tu jevil párek štěbetajících jiříček, které se jí hnaly vstříc od polských lánů. Přeletěly jí nad hlavou a ve svém rozpustilém duetu se málem rozbily o průčelí kostela. Teprve na poslední chvíli provedly úhybný manévř, stočily svůj let vzhůru a zmizely za hranou kostelní věže.

Ta stavba nebyla žádný skromný kostelík, jaký by člověk v zapadlé horské vsi čekal. Byl to monumentální barokní

chrám se zvlněnou čelní fasádou, členěnou pilíři a volutami, z jejichž středu vybíhala věž, korunovaná namísto boubelatou barokní bání na první pohled nepatřičným, nízce přikrčeným oplechovaným jehlanem. Omšelou žlutou omítku brázdilo několik pásů obnaženého zdiva, připomínajících nezhojené, otevřené šrámy, a zabedněná okna zas prázdné oční jamky, jimiž kostel slepě shlížel na náves. Podobně na tom byl i masivní blok kláštera, který k němu těsně přiléhal. Obě budovy se o sebe opíraly jako dva nevidomí, jimž se poštěstilo přežít jakousi katastrofu, která toto místo v minulosti zjevně postihla. Bílá Voda vítala Lenu obrazem rozkladu a zmaru.

Tupá bolest v zádech Leně připomněla tíhu objemného, špatně sbaleného batohu. Se syknutím si ho nadhodila výš nad bedra a pak se podle instrukcí vydala napříč vesnicí, po silničce vedoucí mezi řídce roztroušenými domky.

Za prvním ohybem cesty zahlédla vysokou zeď. Mezerami mezi vzrostlými tújemi probleskoval pravidelný rastr poctivě navršených a zapravených kamenů, přerušovaný jen brankou s hustě tepaným ornamentem. Nízce strážný trávník, upravený tvar tújí, novým nátěrem se lesknoucí brána, to všechno se viditelně vymykalo zpustlému vzhledu zbytku vesnice.

Váhala jen chvíli. Pak sáhla po klice a branka se s tichým vrznutím otevřela.

Jsou hřbitovy a hřbitovy.

Většina z těch, které kdy Lena navštívila, jí splynula v univerzální vzpomínku na řady šedivých náhrobků osázených nějakými nezdolnými keříkovými rostlinami, mezi nimiž se stále častěji objevovaly zářivě barevné plastové květiny ze stánků vietnamských trhovců. Tu a tam pod krytkou plápolala svíčka.

Tento hřbitov byl ale jiný. Vypadal jako fantastická zahrada, v níž se z různě osázených záhonů tyčily náhrobní kameny nebo kříže, jejichž vzájemnost dokládala jednota

vybraných květin. Nízké bílé náhrobky se krčily za rozložitými trsy levandulí, skromné dřevěné křížky byly obklopeny žlutými hlavičkami třapatek, zdobné tabulky na vysokých železných nožkách vykukovaly mezi kláticemi se stonky zahradních kopretin. A pak ty krásně kované kříže s poctivě vyvedeným Kristem, k jehož nohám se pnuly růže — kardinálky, lambertky, serafinky, bílé, růžové, rudé.

Takhle nějak musela vypadat rajska zahrada, pomyslela si Lena, zaskočená omamnou vůní květin, bzúčením včel a zpěvem ptáků, ozývajících se z korun lip na protější straně hřbitova. V té neutěšené pustině nebylo nikde víc života než tady.

A pak se zprostředka té krásy náhle někdo vztyčil. Ne příliš vysoká, štíhlá postava tam naráz stála jako vykřičník na konci věty, jehož naléhavost podtrhovaly paprsky slunce, které jí zapadalo přímo za hlavou — v tu chvíli to vypadalo, jako by měla svatozář. Při pohledu na ten zvláštní výjev Lena nejistě přešlápla. Pak si ale na ramenu opět nadhodila batoh, a protože stejně neměla co ztratit, vykročila té postavě po pískem sypané cestičce vstříc.

„Tak jsi přece přijela,“ přivítala ji s úsměvem žena, když dorazila až k ní. V protikladu ke křehkému tělu poznamenanému věkem byl její hlas hluboký a hrubý a chřestil jí v hrdle témbrem tak nezvyklým, že by jí ho mohla závidět kdejaká barová zpěvačka.

Možná za to mohlo napětí, které Lenu provázelo cestou sem, únava a hlad, možná kytice rudých kardinálek, spočívajících stařeně na předloktí, stejných, jaké Lena nedávno rozmetala po nemocniční podlaze, že se jí náhle prudce sevřelo srdce a v hrdle zadrhl dech. Skrytá za bezpečným štítem slunečních brýlí tak s vypětím sil jen kývla. Pokud se jí ta žena bude chtít na něco vyptávat, bude to marné — Lena nebyla schopná slova.

„Hádám, že jsi unavená,“ řekla však pouze stařena, a aniž čekala na odpověď, shýbla se k zemi, sebrala zahradnické

nůžky, kolík a lopatku, vložila je i s kyticí růží do košíku a rukojeť pak podala Leně: „Tak vezmi tohle a pojď. Všechno už je připraveno.“

Nato se sklonila pro konev a opřená o motyku jako o poutnickou hůl jí pokynula k hřbitovní brance. „Ostatně sestry už si taky zaslouží rest, ono snad slavné vzkříšení do zítřka počká.“

Teprve v té chvíli si Lena uvědomila, co jí připadalo tak podivné, co těch pár posledních minut tlouklo na bránu jejího vědomí, co však teprve nyní vpustila dovnitř. Totiž že ta zvláštní jména na náhrobcích kolem ní jsou bez výjimky ženská.

Květnový podvečer venku ještě sálal horkem, uvnitř však bylo chladno. Tlusté zdi ani jediné úzké okno do klášterní cely teplo nepustily.

Lena seděla na posteli, rukávy roláku, ve kterém přijela, měla stažené hluboko přes dlaně, jimiž si objímala ramena, a rozhlížela se. Místnost byla malá, napočítala pět krát sedm kroků. U jedné stěny stála postel s nočním stolkem, u protější nízká skříň. Nad ní visel velký dřevěný kříž.

Nikdy předtím v cele nebyla. A najednou ji měla pouze pro sebe, stejně jako téměř celé patro kláštera. Než ji sem Evarista přivedla, pokynula jen k jedněm ze zavřených dveří: „Tady bydlí Agnieszka, aspoň už tu nahoře nebude sama.“

Leně přišlo vhod, že kolem Agnieszčinych dveří prošly bez zastavení a že tak mohla do své cely vklouznout bez povinné zdvořilostní konverzace. Toužila se skrýt v tichu a samotě, zavrtat se do miniaturního prostoru, který jí byl přidělen, jako do ulity a utěsnit za sebou otvor. Zabarikádovat se. Zazdít.

Mrzutě sebou trhla, když se o chvíli později ozvalo zaklepání.

„Nesu ti večeri,“ řekla Evarista s pohledem upřeným na tác s kouřící konvičkou čaje, vedle níž nebezpečně poskakoval

šálek. Na talíři ležely dva krajíce chleba, máslo, kousek sýra a nůž, v podpaží Evarista svírala stolní lampu a z kapsy jí trčela stará baterka. Než se Lena stačila pohnout, aby jí pomohla, položila ták i lampu na komodu.

„Občas tu vypadne proud. Pro jistotu měj po ruce tohle,“ podávala jí baterku, zatímco se zástrčkou v ruce hledala zásuvku, aby do ní zapojila lampu. Chvilí trvalo, než ji — prastarou, kulatou, jaké se už dávno nevyrábí — našla. Pozvolna se temnicí místnost prozářil kužel ostrého světla.

V cele ani nebylo, kam by si Evarista sedla. S rukama v kapsách pracovních kalhot se proto opřela o stěnu a pozorovala, jak si Lena nalévá čaj a neobratně maže chleba máslem. Ani dlouhé rukávy neskryly její gázou převázané rány, Lena cítila, jak na nich na chvíli ulpěl Evaristin pohled. S krajícem v jedné ruce a s hrnkem kouřícího čaje ve druhé se k ní proto radši otočila zády, a jako by si chtěla prohlédnout zahradu, přistoupila k oknu.

„Jeden by nevěřil, že se nás sem kdysi vešlo deset,“ ozvalo se vzápětí za ní. „Když nás sem v padesátém roce nastěhovali, přespávaly na jedné takové posteli tři nejstarší sestry. A my ostatní na zemi — jedna vedle druhé. Když se některá chtěla otočit, musely jsme chtít nechtě všechny.“

Lena na to neřekla nic, s pohledem upřeným ven jen beze slova žvýkala.

„Dnes je to naopak. Na každou z nás je tu hned deset cel, takový tu máme luxus,“ nenechala se však její netečností odradit Evarista. „Kdyby se ti nelíbilo v téhle, můžeš se klidně přestěhovat jinam.“

Nejspíš na to měla něco říct, na něco se zeptat. Ze slušnosti. To by ale znamenalo prodlužovat rozhovor, o který Lena ani trochu nestála. Přála si jedině — být konečně sama. A tak se celou rozhostilo nezdvorné ticho, do něhož se ozývalo jen měkké šustění látky. Evarista se zřejmě snažila vyprostit cosi dalšího z kapsy.

„Vezmi si tohle,“ řekla pak, a když se Lena ohlédla, uviděla, jak na okraj skříňky pokládá útlou brožuru. „Kdybys měla dlouhou chvíli.“

Na zažloutlé obálce s černobílou fotografií kláštera z dob, než se do něj zahryzl zub času, stál nápis *Bílá Voda — zázračný kout zlatých hor*. Tentokrát Lena alespoň zamumlala poděkování.

„Dobrá, nechám tě,“ kývla nakonec Evarista, když bylo jasné, že víc z Leny nevypadne, a odlepila se ode zdi. S rukou na klíce se k ní však ještě otočila: „K ranním chválám se dole v kapli scházíme o půl sedmé, pak je snídaně v refektáři, obědváme přesně ve dvanáct. V šest bývá večere a v devět společný kompletář. Ale jestli ti zítra bude příjemnější celý den prospat, klidně spi. Přijď, až budeš připravená.“

Po těch slovech odešla, v cele po ní zbyla jen těžká, tabákem prosycená vůně.

Se zbytkem chleba v ruce se Lena opět otočila k oknu, za nímž se už smrákalo. Pod korunami stromů v klášterní zahradě se rozvrzali cvrčci, někde poblíž se ozvalo zavytí psa. Jeho naléhavý hlas ji bodl u srdce stejně jako přítomnost těch růží v nemocnici. Lena se otřásla. Co při setkání s Evaristou na hřbitově jen stěží potlačila, to ji teď přepadlo s novou silou — hrdlo se jí prudce stáhlo, ostrá bolest skřípla spánky, končetiny rozechvěl třas. Pustila nakousnutý krajíc, opřela se o rám okna a ze všech sil se snažila odrazit, co mělo přijít. Útok té zatracené bestie, která už od rána nedočkavě přešlapovala v temnotách její mysli, cukala se na řetězu její slabé vůle, vzpínala se, vyla a chroptěla, nedočkavá vrhnout se na ni a rdousit ji, dokud nevyпустí duši. Marně. Nakonec se přece jen utrhla, několika skoky přiřítla k ní a skočila. Ve chvíli, kdy se Lena svezla na všechny čtyři, aby ze sebe s kusy nestráveného chleba vyzvrátila i dlouhý prázdný vzlyk, se pustou horskou vsí rozdunělo klekání.

Obec Bílá Voda se nachází v nejsevernějším cípu českého Slezska, kde ji ze tří stran obklopuje česko-polská hranice, přičemž z jihu je od zbytku země odříznuta posledním z rychlebských vrcholů. Pojmenována je podle stejnojmenného potoka, kolem něhož se rozkládá.

Nejstarší historické prameny uvádějí Bílou Vodu už ve 13. století jako osadu Weisswasser, ležící pod horou Mariahilf. Ta svůj název získala na památku zázraku, který se zde udál na sklonku třicetileté války, kdy se krajem prohnala švédská vojska. Tehdy se Bělovodští před rabujícími žoldáky ukrývali v lesích, kam se odebrala i vdova po místním uhlíři Anna Stauberová. Traduje se, že se skryla pod skalním převisem blízké hory, a protože na ni mezitím přišly porodní bolesti, modlila se k Panně Marii o pomoc. Ta ji vyslyšela a ve chvíli nejvyšší nouze, kdy les nad skalním převisem pročešávali běsnící rabiáti, rodičku před jejich zraky ochránila. Když se pak šťastná přeživší na druhý den vrátila do vsi, zjistila, že mezi úlomky skály, které jí uvízly v podolku, do něhož zabalila novorozeně, leží i zlatý valoun. Za něj pak na místě zázraku, jemuž se od té doby neřeklo jinak než Mariahilf, nechala z vděčnosti vystavět prostou kapli a do ní umístit dřevěnou sošku své záchránkyně. A protože jí přislíbila i svého novorozeného syna, stalo se, že svaté místo po následující generace střežila a zvelebovala řada kněží, které místní farnosti ze svého středu věnovala právě rodina Stauberových.

Pověst o zázraku se brzy rozletěla krajem a vrch Mariahilf se začal těšit velké úctě poutníků, kteří sem se svými prosbami přicházeli z celého Slezska, Moravy, Čech i Horních Uher, ba i z Haliče či Rakous, obzvláště poté, co se prokázalo, že

skrze dřevěnou sošku projevuje Panna Maria trpícím svou zvláštní milost. Mnohé, kteří u ní hledali ochranu a pomoc v těžkých životních chvílích, vyslyšela a nejednoho z nich přitom obdarovala i cenným valounem.

Tehdejší majitel panství rytíř von Maltitz byl na věhlas Mariahilf patřičně hrdý a coby velký ctitel Boží rodičky spolu s místním lidem věřil, že dokud nad nimi bude z výše bělovodského vrchu zázračná soška bdít, kraj bude vzkvétat a jeho panství prospívat. Pro důstojnější uctění její zázračné moci i pro potřeby sílícího proudu poutníků proto nechal roku 1654 postavit v místě kostel Panny Marie Pomocné a k němu přilehlý klášter, do něhož přivedl první řeholnice, kterým péči o věhlasné poutní místo svěřil. Na vrcholku hory pak nechal vystavět novou, kamennou poutní kapli, jejíž věž zakončená zlatým křížem, zářícím do celého kraje, byla po více než tři sta let symbolem zvláštní náklonnosti Panny Marie k tomuto místu.

S příchodem řeholnic započalo období největšího rozkvětu malé horské obce. Významné duchovní místo se jim podařilo kulturně pozvednout natolik, že sem za účelem výchovy či vzdělání přicházely dcery z předních šlechtických i měšťanských rodů z celé střední Evropy a mnohým se zdejší život zalíbil natolik, že v klášteře coby řeholnice zůstaly navždy. Z nejslavnější éry obce pochází i velkorysá barokní přestavba kostela s klášterem, které byly mezi lety 1755 a 1767 přestavěny podle plánů architekta Felixe Antona Hammerschmiedta. Ze stejné doby pocházelo i cenné umělecké vybavení kostela s dnes postrádaným oltářním obrazem Panny Marie Pomocnice křesťanů, mimořádně zdařilým dílem malíře Ignáce Raaba, čtrnáctidílný obrazový cyklus křížové cesty nebo monumentální dubové lavice vyřezávané místním řezbářským mistrem.

Slibný rozvoj Bílé Vody přerušila první slezská válka, po níž musela Marie Terezie — protokolem o rozdělení Slezska, podepsaným na zdejším zámku — odstoupit velkou část Slezska

Prusku. Od té chvíle hranice habsburské monarchie procházela těsně za presbytářem bělovodského kostela, a tak obec odřízla od jeho dosavadních — německých a polských — farníků.

Náhlý úpadek Bílé Vody, která se tak ocitla na samé periferii habsburského světa, přečkala jen tradice mariánských poutí, silně zakořeněná v povědomí okolního lidu. Díky své poloze při samé hranici byla slavná pout na Mariahilf, konající se každoročně na svátek Panny Marie Pomocné, i nadále významným okamžikem setkání českých, polských a německých věřících, které společná úcta k Matce Boží spojovala v živoucí důkaz křesťanské lásky, vzájemnosti a sousedské pospolitosti.

S odchodem řeholnic, které pohraniční obec opustily spolu s původním obyvatelstvem německé národnosti po skončení druhé světové války, však zanikla i tradice mariánských poutí, a poté co kaple musela ustoupit těžbě zlaté rudy, při které došlo k nenahraditelné ztrátě vzácné sošky Panny Marie, stal se duchovní význam obce navždy minulostí.

Nová éra Bílé Vody započala založením psychiatrické léčebny v budově bývalého panského zámku v roce 1954, kdy do obce přišli i noví obyvatelé z řad kolektivu lékařů a ošetřovatelek. Progresivní vedení a moderní terapeutické metody získaly tomuto pracovišti respekt odborné veřejnosti i vděk četných pacientů, přijíždějících do malé horské obce pro specializovanou pomoc z celé republiky.

Dnes je Bílá Voda klidnou pohraniční vsí nabízející především možnost sportovního či relaxačního vyžití v okolních lesích, kam se pravidelně sjíždějí četní přátelé přírody a myslivosti.

K podpoře regionálního turismu vydalo
Informační centrum Rychlebských hor

Vybledlá fotografie kostela s klášteřem. Panského zámku. Poutní kaple na vrchu Mariahilf a zázračné mariánské sochy. Když si Lena útlou brožuru pročetla poprvé, tančily jí řádky před očima a slova zřetěžená do vět nedávala smysl — byla schopná vnímat leda tak rozostřené fotky. I ty však byly nerosovatelně lepší než obrazy, kvůli kterým se uprostřed noci vzbudila s překotně bijícím srdcem, ochromená hrůzou tak, že mohla sotva dýchat, sotva se hnout. Stálo ji nepředstavitelné úsilí sáhnout po krabičce s léky a sklenici vody, které si i s baterkou přichystala na noční stolek předchozího večera.

Lékům se nebránila, pomáhaly. Tlumily třas, který jí rozechvíval ruce, konejšily svíravou bolest v útrokách, hlavně ale tišily nekonečný vír myšlenek a obrazů, které po ní metala její minulost a které ji přiváděly k šílenství. S nimi jako by ten pekelný vír poznenáhlu zmrzl. Spolu s ním sice ztuhla i ona, ale s tím se nedalo nic dělat — ze dvou podob zla zkrátka musela zvolit tu, kterou byla schopná unést.

V okamžiku, kdy se k ní po prkenné podlaze cely připlížily paprsky ranního slunce, byla ta vnitřní bouře víceméně zažehnána. Lena byla připravena vstát a začít den, který jako by patřil někomu jinému.

Hodiny zavěšené nad oprýskaným příborníkem naproti vstupu do refektáře ukazovaly půl devátou. Cestou z horního patra nikoho nepotkala, v chodbách panovalo ticho jako po vymření. O přítomnosti obyvatel kláštera svědčilo jen několik předmětů na jídelním stole — v ošatce ležel chléb, vedle stála termoska s čajem a pod přichystaným

šálkem našla lístek s narychlo načmáraným vzkazem: *Zbytek najdeš v lednici.*

Stačil jí čaj. S hrnkem v dlaních však přesto nahlédla do kuchyně, odkud zaslechla důvěrně známý, domácí zvuk tiše předoucí ledničky. Její obsah se nijak nelišil od spotřeby běžné, snad jen trochu početnější rodiny. Na policích byly pečlivě vyrovnané potraviny — v řadě za sebou stálo několik lahví mléka, pod skleněným poklopem ležel nakrojený sýr, v zásobníku byla zelenina. A mezi tím se tísnilo sedm misek vanilkového pudinku s čupřinou z kompotovaných třešní.

Od pohledu na tu jednoduchou hojnost ji vytrhlo tiché naříkání.

Lena chvíli zvažovala, jestli se jí to nezdálo, ale když se ozvalo znovu, zavřela ledničku, položila prázdný hrnek na kuchyňskou linku a přešla refektářem k oknu. Vedlo na klášterní dvůr, na němž rozeznala dřevěnou kůlnu, kam Evarista předchozího večera uložila zahradnické nářadí. Kromě rozvrzaných dvířek kůlny si toho Lena víc nezapamatovala. Měla sílu právě tak na to, aby se v těsném závěsu za Evaristinými patami dověkla do přidělené cely. Teď však spatřila rozlehlé hospodářství s několika rozpadajícími se přízemními budovami a stádo koz, které se houfovalo před jednou z nich. Tísnily se u ohrady výběhu, kam je z chléva vyháněla nahrbená cikánka s divoce rozčuchanými šedivými vlasy a dlouhou holí, kterou si mezi hřbety netrpělivě mečících zvířat klestila cestu k bráně. Když se k ní konečně propletla, chmátla po závoře, načež se stádo rozběhlo a podobné divoké řece, tříštící se o cikánku jako o kámen do dvou proudů, se valilo směrem, který jim přátelským poštěkáváním udával starý pes. V té samé chvíli jako by na sobě cikánka ucítila Lenin pohled, zdvihla hlavu a upřela oči přímo do okna refektáře.

Lena sebou trhla a s bušícím srdcem uskočila od okna, pryč z ženina dohledu. Paží se jí rozlila tupá bolest, jak

loktem narazila do sekretáře — v jeho nitru o sebe výstražně cinkly hrnky a sklenice, a jako by tak ohlašovaly, co přijde, rozlehl se refektářem chraplavý hlas: „Pochválen! Vidím, že elánu máš dost, nejvyšší čas pustit se do práce!“

Ode dveří se na Lenu usmívala Evarista, a kdyby neměla jinou košili, vypadalo by to, že tu na ni čeká od předešlého večera — byla oblečená ve stejných pracovních kalhotách se šlemi přes útlá ramena, na sněhobílých vlasech, z nichž jí do čela padalo několik uvolněných pramenů, měla uvázaný šátek, na nohou hlínou umazané galoše.

Lena zamumlala pozdrav, nic víc však neřekla. Dobře věděla, že po zpola probdělé noci vypadá přesně tak unaveně, jak se i cítí, a ani kvůli Evaristinu povzbudivému úsměvu neměla nejmenší chuť předstírat opak. Nejráději by zase zmizela do své cely a zavrtala se do postele.

„Hádám, žes ještě neměla čas se tu porozhlídnout,“ pokračovala však bez ohledu na Lenino nezdvořilé mlčení Evarista a pohledem přitom zkontrolovala čas na svém zápěstí. „Mám půl hodiny, tak pojď, provedu tě a přitom ti najdeme, kde bys tu mohla být užitečná.“

Nic nemohlo být Leně víc proti mysli. Nestála o prohlídku kláštera, alespoň ne teď, a stejně tak nestála o to být někomu užitečná. Na druhou stranu — i přes únavu a léky navozenou otupělost jí ještě zbylo dost soudnosti, aby chápala, že svou přítomnost pod touto střechou bude muset splatit přinejmenším prací. A tak si strčila ruce do kapes a rozmrzele se vydala za řeholnicí, jejíž záda už mizela ve dveřích na dvůr.

„Vezmeme to zvenčí,“ zaslechla odtud vzápětí Lena, než sama vyklouzla na sluncem zalité prostranství. Po cikánce a stádu koz už tam nebylo ani stopy.

„Zapadlý kout, tahle Bílá Voda, opravdový konec světa. Ale my jsme soběstačné. V zimě, kdy se sem přes hory nedá skoro dostat, nám stejně nic jiného nezbývá. Silnice je buď

pod sněhem, nebo klouže jak namydlená, kolikrát nás to odřízne i na několik týdnů. Nejprv jsme psaly žádosti, pak stížnosti, nepomohlo nic. Silnici neopravili. Kdo by se holt přetrhl pro pár starých bab?“ povytáhla obočí Evarista a z náprsní kapsy přitom vylovila balíček řezaného tabáku. Nakonec ho však jen několikrát otočila v prstech a s povzdechem ho zasunula zpátky. „Naštěstí máme nějaká zvířata, bez těch by to nešlo. Stará se o ně Bohdanka, ta, cos ji právě viděla hnát kozy na pastvu. Anebo se můžeš připojit k Agnieszce, ta má zas na starosti zahradu.“

Lena neochotně vykročila směrem, kterým jí Evarista pokynula, a v duchu zvažovala, co právě padlo. Připojit se. Postarat. O zvířata, sad nebo zahradu. Ze dvora se do ní prosmýkly starou vrzající brankou a po cestičce mezi pečlivě členěnými záhony, z nichž se ke slunci draly výhonky nejruznějších plodin, se vydaly podél vnější zdi kláštera. Vůně kypré půdy, neutichající koncert shánčlivého hmyzu, veselý zpěv ptáků z blízkého sadu — rozhodně ne. Pohled na bujarý obraz života, na příslib hojné budoucnosti byl teď Leně nesnesitelně protivný, nevydržela by tu ani pár minut. A už vůbec ne ve společnosti nějaké Agnieszky. Pouhá představa času tráveného s někým, kdo by ji obtěžoval svými řečmi a dřív nebo později se začal vyptávat po důvodu její přítomnosti, se jí vzpěchovala jako špatně strávené jídlo. Ne, nikomu se tu nemíní zpovídat, nikomu nehodlá nic vysvětlovat. Potřebuje být sama.

Lenino přetrvávající mlčení bylo zřejmě dostatečně výmluvné, takže Evarista jen pokrčila rameny a bez naléhání pokračovala po kameny dlážděné cestě stínem kláštera ke chrámu, jehož oblý presbytář zahradu odděloval od zbytku vsi.

„Říká se, že tu máme největší kostel na světě, protože se nevejde do jednoho státu,“ poplácala pak Evarista vysokou stěnu kostela, jako by to bylo živé stvoření. „Hranice

prochází přímo presbytářem. Když ho stavěli, nikdo na to nedbal, Slezsko bylo pořád jedna země. Potíže přišly později. Ale to už je taky pryč.“

Listí rozložitého ořešáku, na který Lena shlížela ze své cely, se souhlasně rozševalilo. Zdvihla oči do jeho mohutné koruny a málem přitom zakopla o starý hraniční patník — kus klášterní zahrady i presbytář se skutečně nacházely na polské straně, kterou musely projít, aby se pak po lávce přes potok mohly vrátit zpátky do Česka na sluncem zalitou bělovodskou náves. Do kostela ji však Evarista nezavedla. Místo toho zamířila k vysokým kovaným vratům, v jejichž levém křídle bylo malé okénko fortny. Chvilí jí trvalo, než po kapsách našla klíč a přemohla zatuhlý zámek, pak se však před nimi otevřel prostorný, klenutý průchod, který ústil do rajskeho dvora. Tedy — do někdejšího rajskeho dvora. Teď z něj byla pustina se zdusanou hlinou kolem vyschlé kašny, o níž se opíralo torzo rezivějícího vozu s jediným kolem. Sloupy ambitu i fasáda horních pater byly stejně jako vnější zdi kláštera rozdrásané loupající se omítkou, okna zaslepená zatlučenými prkny. V rozích dvora byly připevněné omšelé rozhlasové tlampače.

„Na opravu teď nejsou peníze,“ pokrčila rameny Evarista, když si všimla, jak se Lena zaraženě rozhlíží. „Než odešly ostatní sestry, tak se to ještě dalo zvládnout — byly tu takové, co uměly zedničit, takže jsme si toho dost sflikovaly samy. Ale teď... Holt děláme, co zmůžem.“

V Evaristiných slovech nezazněla ani stopa obav nebo lítosti, řekla to věcně, jako by bylo jen otázkou času, kdy se situace zvrátí. Leně to přišlo zvláštní. Namísto litanie o vlhkých nebo rozpraskaných zdech, případně střeše padající na hlavu, vzdorovala tato žena času a nezvratnému zániku s obdivuhodným klidem. Možná jim přislíbila pomoc konzistoř nebo se spoléhají na nějaký památkový fond. Anebo na všemocnou ruku Boží, napadlo Lenu po chvíli.

„A byly tu i takové, co se postaraly o výmalbu,“ pokračovala mezitím ve výkladu Evarista, když vkročily do ambitu, a máchla přitom paží před Leniným obličejem, div jí nezařadila o nos. Lena zvrátila hlavu naznačeným směrem a i ve svém rozpoložení strnula. Z lunet vymalovaných v obloucích ambitu se na ni smála řeholnice s kosou a za ní se napříč polem plným zlatých klasů stejným nástrojem oháněly postavy v tmavých hábitech a širokých bílých čepcích. Na blaně modrém nebi svírala dvojice skřivanů v zobáčcích šátek s letopočtem *L. P. 1959*.

„To jsou žně,“ vysvětlovala za chůze Evarista. „Z jézédé nám sem přes hory odmítli posílat mašiny, musely jsme sklízet postaru. Sestra Estela tu kdysi pořádala okrašlovací brigádu. Mezi Martinými pacienty bylo zrovna pár kumštem políbených fachmanů, tak tu s jejich pomocí vymalovala takovou obrazovou kroniku.“

Lena si jeden po druhém prohlížela výjevy nad svou hlavou, na nichž byly pod vzestupnými letopočty neumělým malířským rukopisem zachyceny řeholnice při kopání brambor, sběru řepy, před hromadou naštěpaného dřeva, při sázení stromů v lese anebo jak se vláčejí s cihlami na stavbě. Dřív by se při takovém pohledu zhrozila. Poměrně zachovalý, nejspíš barokní ambit s řadou štíhlých sloupů a pozoruhodnou mozaikovou dlažbou — a do toho tyto směšně amatérské fresky, provedené navíc natolik kvalitními barvami, že z původní výmalby nemohla zbýt ani čárka. Dnes jí to však bylo jedno. Nad hlavou měla prostě jen další ze zbytečných katastrof, a při pohledu na ni necítila nic — malá žlutá pilulka zjevně působila jako štít proti všemu, co by se jí mohlo být jen nepatrně dotknout.

Bez jediného slova tak postupovala od lunety k lunetě a netečně zkoumala detaily. Dětsky prosté tahy štětcem, neproporční postavy, nezvyklou ikonografii, kterou tvořilo různé pracovní náradí nebo stará zemědělská technika,

pozoruhodná byla ale především neobyčejně povznášející nálada děl, v nichž nebylo ani stopy po církevní pompě a vážnosti, nikde nezahlédla žádnou tradicí vynucenou prkennost. Pracující řeholnice sršely úsměvy a krajinu, na jejímž horizontu se pokaždé tyčila hora Mariahilf, zalévaly paprsky slunce. S něčím takovým se Lena nikdy předtím nesetkala.

„A co je tohle?“ vypadlo z ní konečně pod poslední lunetou, kde u prostého oltáře stála postava se štólou přes kněžskou kleriku a s pažemi zdviženými v gestu proměňování. Podle řeholního závoje na hlavě bylo ovšem zjevné, že ten kněz není muž, nýbrž že je to — žena.

Nikdo jí však neodpověděl. Když se Lena rozhlédla, zjistila, že v ambitu stojí sama, obklopená mrtvolným tichem, zavřená sloupovím jako mřížemi. I přes veškerou otupělost na ni uprostřed zpustlého dvora padla tíseň.

„Hej!“ rozkřikla se a její hlas se od stěn odrazil nevládně, skoro rozhořčeně, až se sama zarazila. „Hej — kde jste?“

Sotva stihla uskočit, když se jí k nohám sesypal kus uvolněné omítky.

„Přece tady,“ ozvalo se z pootevřených dveří na konci ochozu. „A pospěš si, čas se nám krátí!“

V chodbě, kam Lena za Evaristou vstoupila, panovala tma. Obezřetně postupovala směrem, odkud se ozýval šramot, a když řeholnici konečně našla, spatřila ji, jak stojí na rozviklané židli a s baterkou v zubech nahlíží do skříňky s pojistkami.

„Člověk aby to pořád nahazoval,“ huhlala Evarista, načež se pod stropem rozvrčely zářivky a chodbu zalilo studené bledé světlo. Pak nečekaně křepce sestoupila, židli nechala přistavenou u zdi a kývla na Lenu, aby ji následovala.

„Támhle je kaple, kde se každý večer scházíme ke kompletáři, tamtudy dojdeš k refektáři a tudy zas do patra, k vašim celám,“ máchlá rukou ke schodišti, které ústilo doprostřed chodby. „A tady,“ přistoupila k prvním z masivních dveří

po jejich levici, „jsou bývalé dílny. Do osmdesátého roku se v nich šily ornáty, ale taky třeba spodky pro armádu.“

Otevírala pak před Lenou dílnu za dílnou a pozorně nahlížela dovnitř, jako by tam někoho hledala. Síně duchů, napadlo přitom Lenu, protože v každé z potměných místností podél sebe stály tři řady starých šicích strojů, a kdyby nebyly pokryté vrstvou prachu, vypadalo by to, že si od nich švadleny jen odskočily, za chvíli se vrátí a budou pokračovat v rozdělané práci.

„Anebo tyhle, eh, praktické kalhoty. Velikost osmatřicet, hádám,“ rozkašlala se v prašném prostředí Evarista. Dutý tuberkulózní hřmot se pak chvíli ozýval z uličky mezi regály, odkud se vrátila se dvěma kusy pracovních kalhot, stejných, jaké na sobě měla i ona. „Na, vezmi si je. Budou se ti hodit.“

Teprve na samém konci chodby je za posledními dveřmi čekal jiný pohled. Po mrtvolně nehybných krejčovských dílnách se před Lenou otevřela místnost nečekaně živoucí. Namísto řad šicích strojů stál uprostřed mohutný a bohatě vyřezávaný stůl, který obklopovaly vysoké, stejnými ornamenty zdobené skříně — Evarista Lenu zřejmě přivedla do jediné místnosti, která zůstala vybavená původním mobiliářem kláštera. Pozoruhodnější než kusy nábytku však byl vysoký koberec rozházených ležster, na nichž se povalovaly z polic vypadlé knihy, brožury nebo staré noviny, také pořadače a složky, místy bylo možné zahlédnout i fotografie. Spoušť, jako by tu řádl nějaký šílenec.

„A toto byla původně knihovna a skriptorium, později pracovna matky představené,“ škrábala se Evarista rozpačitě za krkem a pohledem klouzala po vzdouvajících se papírových vlnách. „Po revoluci se sem sneslo všechno, co si s sebou sestry neodvezly do svých mateřinců. Naposledy to tu spravovala matka Tobie, teď už na to ale nemá sílu.“

Lena se po nepřehledné změti, v níž se proměnil kdysi bezpochyby pečlivě organizovaný řád, ohromeně rozhlížela.

Jestli se odtud měl řídit chod kláštera, pak se nedivila, že je v tak katastrofálním stavu. Z takového chaosu přece nemohl nikdo nic spravovat.

„No právě,“ založila si s povzdechem paže na hrudi Evarista. „Někdo to tu už konečně musí dát do pořádku.“

Sotva to dořekla, svezl se jim k nohám balík starých novin, vyrovnaný spolu s ostatními v komínku vedle dveří. Lena se pro něj bez přemýšlení shýbla a přitom si všimla, že pod velkými písmeny tištěným titulem *Süddeutsche Zeitung* je vyobrazena fotografie poutní kaple Mariahilf. Na rozdíl od té, kterou předchozího večera spatřila v brožůře, se tu však před kaplí tísnil dav lidí všeho věku přihlížejících, jak dvojice téměř identických mladíků přináší zázračnou sošku Panny Marie Bělovodské. Tak vida, ještě v sedmašedesátém roce bylo všechno na svém místě, pomyslela si Lena, než se pokusila vrátit balík na místo. Jakmile ho však nadzdvihla, zteřelý provázek praskl a jednotlivé výtisky novin se rozsypany do širokého vějíře. Dát to tady do pořádku bude rozhodně nevděčná práce.

„Poslouchej, když se nechceš starat o zvířata ani o zahradu, co kdyby sis vzala cvikr na tohle? Hádám, že papírování tě neleká, a třeba tu najdeš i něco zajímavého ke čtení,“ ozvalo se jí vzápětí nad hlavou.

Lena se pomalu vzpřímila, prsty si z čela shrnula uvolněné prameny dlouho nemytých vlasů a pak lhostejně pokrčila rameny. Ne že by měla papírování kdovíjak ráda, při své práci se mu ale nevyhnula. O tom, že by tu něco mohlo vzbudit její zájem, ovšem pochybovala. Skutečný zájem už v ní nevzbudí nikdy nic. Ale koneckonců — než se nahoře ve své cele probírat změtí drásavých myšlenek, bude možná lepší probírat se chaosem cizích lejster. Hlavně aby mohla být sama.

„Výborně,“ usmála se spokojeně Evarista a na tvářích se jí objevily dva mělké dolíčky. Ve vrásčité kůži na lících už je nebylo skoro vidět, takže si jich Lena prve nevšimla, takhle

zblízka však nepochybovala, že díky nim musel být Evaristin úsměv kdysi neodolatelný.

„Tak, práci bychom pro tebe měly. Spoustu práce. Snad ale ještě — kdyby tě do očí trklo něco neobvyklého o Mariahilf, hned za mnou přijď,“ řekla ještě Evarista, než znovu zkontrolovala čas na svém zápěstí. „A teď už Pán s tebou, mě čekají zas jinde.“

Lena počkala, až její kroky provázené dunivým kašlem doznějí za ohybem chodby, a pak opatrně vstoupila do pracovny. Pod podrážkami tenisek jí šustily papíry, kolem kotníků vířil prach — zbůhdarma trouchnivějící na podlaze kláštera se tu před ní pomalu rozpadala cizí minulost. Nedojívalo ji to. Nechávalo ji to netečnou, na malou žlutou pilulku byl naštěstí spoleh. Mechanicky, jako stroj, tedy prošla závějemi papírů a svezla se do křesla za mohutným stolem, na němž se v nepřehledné skrumáži knih, novin a různých úředních oběžníků vršila i řadu měsíců nepřečtená pošta.

Výzva k odstranění nedostatků zjištěných při kontrolní prohlídce

K rukám m. Tobie Habartové,
představené řádu Panen sv. Anežky České

Městský stavební úřad zmocněný podle § 13, odst. 1, písm. e) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, vás tímto **vyzývá** k odstranění nedostatků zjištěných při kontrolní prohlídce stavby **kláštera Bílá Voda č. p. 2**, jejímž je váš řád vlastníkem.

Nedostatky zjištěné při kontrolní prohlídce:

Nebyla provedena nařízená opatření proti pádu střešní krytiny a sesuvu zdiva na sousední obecní pozemek č. p. 142/17 a nebylo prokázáno, že technický stav stavby neohrožuje život a zdraví osob.

Přijatá opatření, závazné podmínky:

Lhůta pro odstranění nedostatků je stanovena do 31. 12. t. r. Nápravu vlastník bez prodlení oznámí stavebnímu úřadu.

Poučení:

Nezjedná-li vlastník stavby nápravu ve stanovené lhůtě, může mu stavební úřad podle § 178 odst. 1 stavebního řádu uložit pořádkovou pokutu až 200 000 Kč. Nebude-li pokuta splacena, je soudně stanovený exekutor oprávněn přistoupit k exekuci formou veřejné dražby nemovitosti.

Městský stavební úřad
Ing. Renáta Havraiová